

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય

વિરુદ્ધ

કેપ્ટન સત્યેન્દ્ર કુમાર

૧૮ જુલાઈ, ૨૦૦૬

[ન્યાયમુર્તિ અરિજીત પસાયત અને ન્યાયમુર્તિ લોકેશ પંત]

સેવા કાયદો:

આર્મી એક્ટ, ૧૯૫૦; કલમ ૧૯/આર્મી નિયમો; નિયમ ૧૩-

એ/ડિફેન્સ સર્વિસ રેગ્યુલેશન્સ, પેરા ૭૯:

બે તબક્કામાં આર્મી-પ્રમોશન-પરીક્ષામાં કમિશન્ડ અધિકારી, ભાગ બી અને ભાગ ડી-તથ્યોને દબાવીને ભાગ બી પરીક્ષામાં લાયકાત મેળવ્યા વિના ભાગ ડી પરીક્ષામાં હાજર રહેવું-નોટિસ-સત્તાધિકારીઓએ તેમને સેવામાંથી

નિવૃત્ત કરનારા અધિકારી સામે આદેશ પસાર કરીને-પડકારથી ઉચ્ચ અદાલતમાં એવું માન્યું ઠરાવ્યું કે બઢતીની પરીક્ષામાં લાયકાત મેળવવા માટે સમય મર્યાદા લંબાવતા સૈન્ય સૂચનોમાં સુધારાને ધ્યાનમાં રાખીને, અધિકારી સેવામાં પુનઃસ્થાપિત થવાનો હકદાર છે-અપીલ પર, યોજવામાં આવી હતી:આ સુધારો અમલમાં આવ્યો ત્યાં સુધીમાં, ભાગ બી પરીક્ષામાં લાયકાત મેળવવા માટે અધિકારીને ઉપલબ્ધ સમયગાળો માત્ર એટલા માટે હતો કારણ કે સુધારાને પગલે નિવૃત્તિનો આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને પરીક્ષામાં લાયકાત મેળવવા માટે સમય મર્યાદા/શરતો લાગુ થવાની સ્થિતિમાં કોઈ ફેરફાર થયો ન હતો-એટલે કે, ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો આદેશ અસમર્થનીય હતો.

પ્રતિવાદી ભારતીય સેનામાં કમિશનડ અધિકારી હતા.ડિફેન્સ સર્વિસ રેગ્યુલેશન્સના પેરા ૭૯ સાથે વાંચેલા આર્મી નિયમોના નિયમ ૧૩-એ ની દ્રષ્ટિએ, તમામ કમિશનડ અધિકારીઓએ હાલના નિયમોની દ્રષ્ટિએ, ૧૩ વર્ષની ગણતરીપાત્ર સેવાની અંદર બઢતી પરીક્ષા (ભાગ બી) પાસ કરવી જરૂરી હતી.ત્યારબાદ, તેઓએ સેવાના ૨૦ વર્ષની અંદર બઢતી માટે ભાગ ડી પરીક્ષા પાસ કરવી જરૂરી હતી.પ્રતિવાદી-અધિકારી ભાગ બી પરીક્ષા પૂર્ણ કર્યા વિના ભાગ ડી પ્રમોશનલ પરીક્ષામાં હાજર થયા હતા.સત્તાવાળાઓએ તેને ભાગ ડીની પરીક્ષામાં બેસવા માટે લાયક ન હોવાનું જણાતાં તેનું પરિણામ રદબાતલ જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.નિયમોના સંદર્ભમાં તેમને કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી.ભાગ ડી પરીક્ષા માટે ખોટી અરજી ફોર્મ દાખલ કરવા બદલ તેમને

ગંભીર નિરાશા (બિન-રેકૉર્ડ કરી શકાય તેવું) એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.આ દરમિયાન, ભારત સરકારે સૈન્યની સૂચનાઓમાં સુધારો કરીને ભાગ બીની પરીક્ષા પૂર્ણ કરવાની સમયમર્યાદા ૧૩ વર્ષથી વધારીને ૨૦ વર્ષ કરી હતી.સત્તાવાળાઓએ આર્મી એક્ટ, ૧૯૫૦ની કલમ ૧૮ની શરતો અનુસાર તેમને સેવામાંથી નિવૃત્ત કરવાનો આદેશ પસાર કર્યો હતો, જેને નિયમોના નિયમ ૧૩-એ સાથે વાંચવામાં આવ્યો હતો, કારણ કે તેઓ નિર્ધારિત સમયગાળાની અંદર ભાગ બીની પરીક્ષામાં ક્વોલિફાય થવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા.આ આદેશને પડકારતા તેમણે હાઈકોર્ટમાં રિટ પિટિશન દાખલ કરી હતી.ઉચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું ઠરાવ્યું કે તેમની સેવામાંથી નિવૃત્તિનો આદેશ પસાર થયો ત્યાં સુધીમાં, સુધારેલી સૂચનાઓના સંદર્ભમાં બઢતી પરીક્ષામાં લાયકાત મેળવવાનો સમયગાળો ૧૩ વર્ષથી વધારીને ૨૦ વર્ષ કરવામાં આવ્યો છે, અને તેથી, પ્રતિવાદી સેવામાં પુનઃસ્થાપન માટે હકદાર છે.તેથી વર્તમાન અપીલ.

અપીલકર્તાઓએ દલીલ કરી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે સ્પષ્ટપણે ભૂલ કરી હતી કે આ સુધારો પ્રતિવાદી-અધિકારીને લાગુ પડે છે, કારણ કે જ્યારે સુધારો રજૂ કરવામાં આવ્યો ત્યારે મૂળરૂપે નિર્ધારિત ૧૩ વર્ષનો સમયગાળો પૂરો થઈ ગયો હતો.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે

ઠરાવ્યુ કે :૨૦મી ઓગસ્ટ, ૧૯૯૯ના રોજ બહાર પાડવામાં આવેલી સુધારેલી સૈન્ય સૂચનાઓ, ભાગ બી પ્રમોશનલ પરીક્ષામાં ક્વોલિફાય થવાનો સમયગાળો ૧૩ વર્ષથી વધારીને ૨૦ વર્ષ કરવામાં આવ્યો હતો, જે ૨૪.૪.૧૯૯૮ થી લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો.સુધારો અમલમાં આવ્યો ત્યાં સુધીમાં, ૧૩ વર્ષનો સમયગાળો જે પ્રતિવાદી-કમિશનર અધિકારીને ભાગ બી પરીક્ષા પાસ કરવા માટે ઉપલબ્ધ હતો, તે સમાપ્ત થઈ ગયો હતો.નિયત સમયની અંદર પરીક્ષામાં સફળતા ન મળવાની સૂચના પણ પ્રતિવાદીને ૧૧.૯.૧૯૯૭ પર આપવામાં આવી હતી.માત્ર એટલા માટે કે અંતિમ આદેશ ૨૧.૯.૨૦૦૧ પર પસાર કરવામાં આવ્યો હતો જેણે જ્યાં સુધી પ્રતિવાદીની વાત છે ત્યાં સુધી સ્થિતિ બદલી નથી.તેથી, ઉચ્ચ અદાલતે એવું માનીને ભૂલ કરી કે ૨૦ વર્ષનો વિસ્તૃત સમયગાળો પ્રતિવાદીને લાગુ પડે છે.[કપલ-ડી-ઈ-એફ]

દિવાની અપીલી અધિકાર શ્રેત્ર ૨૦૦૩ની સિવિલ અપીલ નં. ૨૦૮૪.

અલ્હાબાદ ખાતેની હાઈકોર્ટના ૭.૩.૨૦૦૨ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી, સિવિલ મિસ્કમાં.લેખિત અરજી નં. ૩૭૫૫૧/૨૦૦૧.

અપીલકર્તાઓ માટે અમરેંદ્ર શરણ, એ. એસ. જી., રેખા પાંડે, શિશી પિનાકી, સેલિની રંજન ફર્નાન્ડિસ અને બી. વી. બલરામ દાસ.

પ્રતિવાદી માટે રાકેશ કે. શર્મા (એન. પી.).

કોર્ટનો ચુકાદો આપનાર

જસ્ટિસ અરિજીત પસાયત આ અપીલમાં પડકાર એ અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાની કાયદેસરતા માટે છે કે પ્રતિવાદી ફરીથી સ્થાપિત થવાનો હકદાર છે અને તેને ભાગ બી પરીક્ષા પાસ કરવા માટે ૯.૬.૨૦૦૪ સુધીનો સમય આપવામાં આવશે.

ટૂંકમાં પૃષ્ઠભૂમિ હકીકતો નીચે મુજબ છે:

પ્રતિવાદીને ૯.૬.૧૯૮૪ પર ભારતીય સેનામાં અધિકારી તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો. સૈન્યના નિયમો, ૧૯૫૪ના નિયમ ૧૩-એ (ટૂંકમાં 'નિયમો') ની દ્રષ્ટિએ સંરક્ષણ સેવા નિયમનના પેરા ૭૯ (ટૂંકમાં 'નિયમો') સાથે વાંચવામાં આવે છે, વર્તમાન નિયમોની દ્રષ્ટિએ, તમામ કમિશન્ડ અધિકારીઓએ ૧૩ વર્ષની ગણતરીપાત્ર સેવાની અંદર બઢતી પરીક્ષા (ભાગ બી) પાસ કરવી જરૂરી હતી. ત્યારબાદ, તેમણે ૨૦ વર્ષમાં બઢતી માટે ભાગ ડીની પરીક્ષા પાસ કરવી જરૂરી હતી.

પ્રતિવાદીએ ભાગ બી અભ્યાસક્રમ પૂર્ણ કર્યો છે અને પાસ થયો છે તેવું દેખીતી રીતે ખોટું અને ભૂલભરેલું પ્રતિનિધિત્વ કરીને, અરજીપત્રકમાં ભાગ બી પરીક્ષાના પરિણામો અંગે સાચી વિગતો દર્શાવ્યા વિના આગામી પ્રમોશનલ ભાગ ડી પરીક્ષા માટે અરજી કરી હતી. જ્યારે સત્તાવાળાઓને જાણવા મળ્યું કે તે પાત્ર નથી, ત્યારે ભાગ ડી પરીક્ષામાં તેનું પરિણામ રદબાતલ જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું. પ્રતિવાદીએ હાલના નિયમો અને વિશેષ સૈન્ય સૂચનાઓ અનુસાર ભાગ બી પરીક્ષા પૂર્ણ કરી ન હોવાથી નિયમોના નિયમ ૧૩-એની શરતોમાં કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી. પ્રતિવાદીએ કારણદર્શક નોટિસનો જવાબ આપ્યો અને વૈધાનિક ફરિયાદ કરી. જ્યારે મામલો પેન્ડિંગ હતો, ત્યારે ૮.૧.૧૯૯૮ પર પ્રતિવાદીને ભાગ ડી પરીક્ષા માટે ખોટી અરજી ફોર્મ દાખલ કરવા બદલ ગંભીર નિરાશા (મિન-રેકોર્ડ કરી શકાય તેવું) આપવામાં આવી હતી. જોકે, આ નિયમ ૧૩-એ હેઠળ અગાઉ બહાર પાડવામાં આવેલી કારણદર્શક નોટિસ સાથે જોડાયેલો નહોતો. ૧ પર ભારત સરકારે સૈન્યની સૂચનાઓમાં સુધારો કર્યો હતો, જેમાં પરીક્ષા પૂર્ણ કરવાની સમયમર્યાદા ૧૩ વર્ષથી વધારીને ૨૦ વર્ષ કરવામાં આવી હતી. જોકે તેને ૨૪.૪.૧૯૯૮ થી લાગુ કરવામાં આવ્યું હતું. ૫.૭.૨૦૦૦ પર અપીલકર્તાએ પ્રતિવાદીને સેવામાં જાળવી ન રાખવાના તેના નિર્ણયની જાણ કરી કારણ કે તે નિર્ધારિત સમય મર્યાદામાં ભાગ બી પરીક્ષામાં લાયકાત મેળવવામાં નિષ્ફળ ગયો હતો. પ્રતિવાદીને ૧૫ દિવસની અંદર રજૂઆત કરવાની મંજૂરી આપતો આદેશ પ્રાપ્ત થયા પછી,

પ્રતિવાદીએ ૨.૮.૨૦૦૦ પર રજૂઆત કરી હતી.૨૧.૯.૨૦૦૧ આદેશ પર પ્રતિવાદીને આર્મી એક્ટ, ૧૯૫૦ (ટૂંકમાં 'એક્ટ') ની કલમ ૧૯ની શરતો અનુસાર નિયમોના નિયમ ૧૩-એ સાથે વાંચીને સેવામાંથી નિવૃત્ત કરવામાં આવ્યો હતો.

પ્રતિવાદીએ અલાહાબાદ હાઈકોર્ટ સમક્ષ ૫.૭.૨૦૦૦ ના આદેશને પડકારતી રિટ પિટિશન દાખલ કરી હતી.પ્રાથમિક વલણ એ હતું કે આદેશ પસાર થયો ત્યાં સુધીમાં, પરીક્ષા પાસ કરવાનો સમયગાળો ૨૦ વર્ષ સુધી લંબાવવામાં આવ્યો હતો અને તેથી, તેમની પાસે પ્રશ્નમાં પરીક્ષા પાસ કરવા માટે ૯.૬.૨૦૦૪ સુધીનો સમય હતો.વર્તમાન અપીલકર્તાઓએ ધ્યાન દોર્યું હતું કે જ્યારે સુધારો કરવામાં આવ્યો ત્યાં સુધીમાં સૈન્યની સૂચનાઓ હેઠળ નિર્ધારિત ૧૩ વર્ષનો સમયગાળો પૂરો થઈ ગયો હતો અને કોઈ પણ સંજોગોમાં આ સુધારો ૨૪.૪.૧૯૯૮ થી અમલમાં હતો અને પ્રતિવાદીને લાગુ પડતો ન હતો.

જોકે, ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો મત હતો કે જ્યારે સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૧માં સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિનો વિવાદિત આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો ત્યારે આ સમયગાળાને ૧૩ વર્ષથી સુધારીને ૨૦ વર્ષ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેથી પ્રતિવાદી પુનઃસ્થાપનનો હકદાર હતો.

અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે સ્પષ્ટપણે ભૂલ કરી હતી કે આ સુધારો પ્રતિવાદીને લાગુ પડે છે. જ્યારે સુધારો રજૂ કરવામાં આવ્યો ત્યાં સુધીમાં મૂળ રૂપે નિર્ધારિત ૧૩ વર્ષનો સમયગાળો સમાપ્ત થઈ ગયો હતો જ્યાં સુધી પ્રતિવાદીનો સંબંધ છે અને કોઈ પણ સંજોગોમાં સુધારો ખાસ કરીને ૨૪.૪.૧૯૯૮ થી અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો અને તે સ્પષ્ટપણે પ્રતિવાદીને લાગુ પડતો ન હતો. પ્રતિવાદી માટે કોઈ હાજર થતું નથી.

અમને લાગે છે કે ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો અભિગમ સ્પષ્ટ રીતે અસમર્થનીય છે. સંબંધિત નિયમ અને સૂચનાઓ નીચે મુજબ છે:

"બઢતી પરીક્ષા ભાગ બી (લેફ્ટનન્ટથી કેપ્ટન)

એસ એ આઈ/૨૬/એસ/૮૯ દ્વારા સુધારેલ એસ એ આઈ ૧/એસ/૮૫

મુજબ:

૧૫(અ) બઢતી પરીક્ષા ભાગ બી. જે અધિકારીઓ ૩૧ જુલાઈ, ૧૯૮૪ પહેલાં નિયુક્ત થયેલા અધિકારીઓ માટે ૧૩ વર્ષની ગણતરીપાત્ર સેવા પૂર્ણ થાય ત્યાં સુધી બઢતી પરીક્ષા ભાગ બીમાં લાયકાત મેળવવામાં નિષ્ફળ જાય છે અને ૩૧ જુલાઈ, ૧૯૮૪ના રોજ અથવા તે પછી નિયુક્ત થયેલા અધિકારીઓના કિસ્સામાં ૧૧ વર્ષની ગણતરીપાત્ર સેવામાં નિષ્ફળ જાય છે તેમને એ. આર. ૧૩-એ હેઠળ સેવાની સમાપ્તિ

માટે કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવશે. આ અધિકારીઓની સેવાઓ સેનાના નિયમ ૧૩-અ માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ અનુસાર સમાપ્ત કરવામાં આવશે.

નિયમ ૧૩-એ. પરીક્ષા અથવા અભ્યાસક્રમમાં લાયકાત મેળવવામાં નિષ્ફળતા પર કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા અધિકારીની સેવા સમાપ્ત કરવી-(૧) જ્યારે કોઈ અધિકારી તે પરીક્ષા અથવા અભ્યાસક્રમના સંદર્ભમાં નિર્દિષ્ટ સમય અથવા વિસ્તૃત સમયની અંદર રીટેન્શન પરીક્ષા અથવા બઢતી પરીક્ષા અથવા અન્ય કોઈ મૂળભૂત અભ્યાસક્રમ અથવા પરીક્ષામાં લાયકાત મેળવવામાં નિષ્ફળ જાય છે, ત્યારે સેના પ્રમુખ (અથવા સૈન્ય સચિવ) અધિકારીને કારણ દર્શાવવા માટે બોલાવશે કે શા માટે તેને ફરજિયાતપણે નિવૃત્ત ન કરવો જોઈએ અથવા સેવામાંથી દૂર ન કરવો જોઈએ.

(૨) લશ્કરી વડા (અથવા લશ્કરી સચિવ) દ્વારા સ્પષ્ટીકરણને અસંતોષકારક ગણવામાં આવે તેવી સ્થિતિમાં, આ બાબત આદેશો માટે કેન્દ્ર સરકારને સુપરત કરવામાં આવશે, જેમાં અધિકારીનો ખુલાસો અને લશ્કરી વડા (અથવા લશ્કરી સચિવ) ની ભલામણો સામેલ હશે કે શું અધિકારી -

(એ) નિવૃત્ત થવા માટે બોલાવવામાં આવે છે; અથવા

(બી) રાજીનામું આપવા માટે કહેવામાં આવ્યું.

(૩) કેન્દ્ર સરકાર, અધિકારીના સ્પષ્ટીકરણ અને સેના પ્રમુખ (અથવા સૈન્ય સચિવ) ની ભલામણ પર વિચાર કર્યા પછી, અધિકારીને નિવૃત્ત થવા અથવા રાજીનામું આપવા માટે કહી શકે છે, અને તે આમ કરવાનો ઇનકાર કરે તો, અધિકારીને ફરજિયાતપણે નિવૃત્ત કરી શકાય છે અથવા પેન્શન અથવા ગ્રેયુટી પર સેવામાંથી દૂર કરી શકાય છે, જો કોઈ હોય તો, તેને સ્વીકાર્ય છે.

જ્યાં સુધી સૈન્યની સૂચનાઓ અને નિયમોમાં સુધારાનો સંબંધ છે, ૨૦મી ઓગસ્ટ, ૧૯૯૯ના રોજ બહાર પાડવામાં આવેલી સુધારેલી સૈન્યની સૂચનાઓ ૨૪.૪.૧૯૯૮ થી લાગુ થઈ હતી. ૨૦મી ઓગસ્ટ, ૧૯૯૯ના રોજ બહાર પાડવામાં આવેલી સુધારેલી સૂચનાઓમાં તે સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવવામાં આવ્યું છે. રાષ્ટ્રપતિએ આ સુધારાને ૨૪.૪.૧૯૯૮ થી અમલમાં મૂકવાની મંજૂરી આપી હતી. સુધારો અમલમાં આવ્યો ત્યાં સુધીમાં, ૧૩ વર્ષનો સમયગાળો જે પ્રતિવાદીને ભાગ બી પરીક્ષા પાસ કરવા માટે ઉપલબ્ધ હતો તે સમાપ્ત થઈ ગયો હતો. નિયત સમયની અંદર પરીક્ષામાં સફળતા ન મળવાની સૂચના પણ પ્રતિવાદીને ૧૧.૯.૧૯૯૭ પર આપવામાં આવી હતી. માત્ર એટલા માટે કે અંતિમ

આદેશ ૨૧.૯.૨૦૦૧ પર પસાર કરવામાં આવ્યો હતો જેણે જ્યાં સુધી પ્રતિવાદીની વાત છે ત્યાં સુધી સ્થિતિ બદલી નથી.તેથી, ઉચ્ચ અદાલત સ્પષ્ટપણે ચુકાદામાં ભૂલ કરે છે કે ૨૦ વર્ષનો વિસ્તૃત સમયગાળો પ્રતિવાદીને લાગુ પડતો હતો.હાઈકોર્ટનો આદેશ અસમર્થનીય છે અને તેને રદ કરવામાં આવે છે.અપીલની મંજૂરી છે.કોઈ ખર્ચ નહીં.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.